

Hakkari İlahiyat Dergisi | Hakkari Journal of Theology

e-ISSN: 2979-9988

5 (Aralık/December 2024), 64-68.

Yusuf Kabakçı, İlk Dönem İslâm Tarihinde Benî Neccâr. Ankara: Fecr Yayınları,

1. Baskı, ISBN 9786256436985, 2023, 173 s.

İLYAS ELÇİ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sütçü İmam Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Anabilim Dalı
Graduate Student, Sütçü İmam University, Faculty of Theology, Department of Islamic History

Kahramanmaraş, Türkiye

elciilyas6@gmail.edu.tr

<https://orcid.org/0009-0003-8865-5895>

Atıf/Citation: Elçi, İlyas. "Yusuf Kabakçı, İlk Dönem İslâm Tarihinde Benî Neccâr. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Baskı, ISBN 9786256436985, 2023, 173 s.". *Hakkari İlahiyat Dergisi* 5 (Aralık 2024), 64-68. <https://doi.org/10.69801/haid.1562006>

Makale Bilgisi

Makale Türü | Article Types:

Kitap İncelemesi | Book Review

Geliş Tarihi | Received:

05. 10. 2024

Kabul Tarihi | Accepted:

09. 12. 2024

Yayın Tarihi | Published:

31. 12. 2024

Yayıncı | Published by:

Hakkari Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / Hakkari University
Faculty of Theology

İntihal | Plagiarism

Bu makale, Turnitin yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / This article has been scanned by Turnitin. No plagiarism detected.

Etik Beyan | Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. (İlyas Elçi).

Telif Hakkı | Copyright

(CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır. / Licensed under the (CC BY-NC 4.0) International License.

Çıkar Çatışması | Conflicts of Interest

Yazar(lar) tarafından beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Değerlendirme | Peer-Review

İki Dış Hakem - Çift Taraflı Körleme
Double anonymized - Two External

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/haid>

E-posta: ilahiyyatdergi@hakkari.edu.tr

Yusuf Kabakçı, İlk Dönem İslâm Tarihinde Benî Neccâr. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Baskı, ISBN 9786256436985, 2023, 173 s.

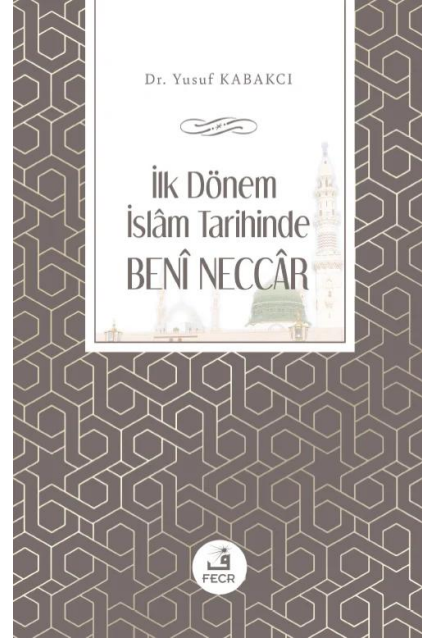
İslâm tarihinin erken dönemlerini şekillendiren sosyal, siyasi ve dini unsurlar arasında kabilelerin oynadığı roller, Hz. Peygamber'in risâlet sürecini ve Medine İslâm toplumunun inşasını anlamada merkezi bir öneme sahiptir. Yusuf Kabakçı'nın "İlk Dönem İslâm Tarihinde Benî Neccâr" adlı eseri, bu bağlamda Benî Neccâr kabilesinin İslâm'a olan katkılarını, Hz. Peygamber ile ilişkilerini ve İslâm toplumu içerisindeki yerini ayrıntılı bir şekilde ele alarak, okuyucuya hem tarihsel hem de sosyal açıdan kapsamlı bir bilgi sunmaktadır.

Yusuf Kabakçı tarafından hazırlanan "İlk Dönem İslâm Tarihinde Benî Neccâr" isimli kitap ön söz, giriş, beş bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Yazar ön sözünde bu çalışmayı hazırlamasındaki amacın, Neccârîleri aşırı derecede övmek değil; onların emeklerini ve fedakârlıklarını ortaya koyarak, ilk dönem İslâm tarihindeki yerini tespit etmek olduğunu belirtmiştir. Müellif, Ensar'ın ileri gelenlerinin Neccârîlerinden olduğunu beyan etmektedir. Yazar o dönemde bazı Neccârîlerin, Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara karşı ikiye bölünmüş davranarak düşmanlık yaptıklarını vurgulamış; bu bağlamda, iyi Neccârîlerin yanı sıra kötü Neccârîlerin de bulunduğunu belirtmiştir.

Yazar kitabın giriş kısmında konunun öneminden bahsederek çalışmasının amacını ortaya koyar. Müellif Akabe Biatlarından başlayarak Hz. Peygamber'in vefatına kadar geçen on yıllık süreçte Medine'nin hicrete hazırlanmasından, İslâmlaşmasından söz etmiştir. Kabakçı Benî Neccâr kabilelerinin Hz. Peygamber'e bir süre ev sahipliği yapması, şahsi konularda kendisine yardımcı olunmasına, gazvelerin tamamına ve seriyyelerin birçoğuna katılması gibi daha birçok konuda Benî Neccâr üyelerinin etkin bir şekilde görev aldığını belirtmiştir. Ayrıca Kabakçı eserin giriş kısmında Benî Neccâr hakkında fazla ayrıntıya girmemiş; ancak ilerleyen sayfalarda bu konuyla ilgili geniş bilgilerin yer alması dikkat çekicidir.

Birinci bölümde yazar, Benî Neccâr'ın yaşadığı Medine'nin tarihî, dinî ve sosyal yapısını inceledikten sonra İslâm öncesi Hâşimi-Neccârî ilişkisi üzerinde durmuştur. Yazar burada önceleri Yesrib adıyla anılan şehrin Hz. Peygamber'in gelmesiyle o şehre neden Medîne isminin verildiğini açıklamaktadır. Müellif, Benî Neccâr'ın kökenini oluşturan Evs ve Hazrec kabilelerinin o dönemdeki varlığına atıf yaparak İslâm'a olan hizmetlerinden övgülerle bahsetmiştir.

Yazar, Benî Neccâr'ın soyunun nereden geldiğini Hz. Peygamber'in neseplerinin nasıl birleştiklerini tespit etmiştir. Kabakçı Benî Neccâr'la Hz. Peygamber'in arasında nasıl

bir ilişki olduğunu açıklamıştır. Müellif Hz. Peygamber'in dedesi Abdülmuttalib'in (ö. 577) Benî Neccârla olan ilişkisine değinmiştir.

Kabakçı arazi meselesinde Huzâa kabilesiyle yapılan anlaşmalarında Benî Neccâr'a nasıl destek sağladığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra, yazar Hz. Peygamber'in anne ve babasının kabrine ziyareti ve dedesi Abdülmuttalib'in vefatı üzerinde durmuştur. Yazarın Benî Neccâr'ın Cahiliye dönemindeki özelliklerini ele alması okuyucunun bu kabilenin İslâm öncesi sosyal yapısını anlaması açısından önemlidir. Ancak bu bölümde daha fazla arkeolojik, antropolojik, tarihsel analizle derinleşmiş bir içerik sunulması, konunun bilimsel boyutunu güçlendirebilirdi.

İkinci bölümde yazar, Akabeden itibaren Neccârîlerin İslâm'a ve Hz. Peygamber'e verdikleri desteklerini, gazvelerdeki gayretlerini, Hz. Peygamber'in şahsına yaptıkları iyilikleri ele almaktadır. Kabakçı Hz. Peygamber'in Benî Neccâr'a verdiği görev ve sorumlulukları dile getirmektedir. Müellif Neccârîlerin İslâm'ın temelini nerede, kaç yılında, hangi kabilenin yardımı doğrultusunda attıklarını analiz ederek kapsamlı bir çalışma yapmıştır.

Yazar ikinci bölümde birinci ve ikinci Akabe Biatları'ndan başlayarak Medine'de İslâm'ın hızla yayılmasını ve Medine'ye hicretin İslâm tarihi açısından taşıdığı önemi ele almıştır. Kabakçı Akabe görüşmelerine katılan kişileri şablon şeklinde Neccârîlerin sayısını, kaç kadın ve erkek olduğunu, toplam katılım sayısını belirtmiştir. Yazar hicretin ilk zamanında Neccârîlerin rolünü Hz. Peygamber'in Kubâ köyünden Mescid-i Nebevî'nin inşasına kadar olan yolculuğunu oklar çizerek, örnekler vererek anlatmıştır.

Müellif Benî Neccârîler'den Bedir Gazvesi'ne katılanların isim listesini açıklamıştır. Yazar Bedir gazvesindeki yardım amaçlarının ne olduğunu, ayrıca şehit olan Müslümanların çoğunun Benî Neccâr kavminden olduğunu ifade etmiştir.

Yazar Ebû Afek'in bir Neccârî tarafından katledildiği, kaç yaşında olduğu, İslâm'a verdiği zararlar üzerine dikkat çekmiştir. Kabakçı İkinci bölümün konu bitiminde Bedir, Uhud ve Bi'rîmaûne ve diğer savaşlarda Benî Neccâr'ın toplam asker sayısını, bilinen Neccârîlerin şehit sayısını şablon şeklinde açıkladığını görmekteyiz.

Yazar üçüncü bölümde Benî Neccâr'ın diğer dinî ve sosyal hizmetleri ana başlığı altında Neccârîlerin Hz. Peygamber'e olan hizmetlerini, Hz. Peygamber'in görev tercihinde neden Neccârîlere baş nakîblik verdiğini açıklamıştır. Müellif Muâhât gibi konuları askerî ve idarî görevlendirmedeki rolünü, Benî Neccâr'ın Kur'ân'a hizmetlerini ve Hz. Peygamber'in insanlara yaklaşımını incelemiştir. Kabakçı bazı Neccârîlerin varlığına, Neccârîlerin mescitlerinin isimlerine, nifak hareketinde Neccârîlerin tutumu konularına ayrıntılı bir şekilde değinmiştir.

Müellif dördüncü bölümde Neccârîlerin Hulefâ-i Râşidîn dönemi boyunca üslendikleri hizmetlerini, icra ettikleri faaliyetleri ve fitne dönemindeki tavırlarını incelemiştir. Tarihî süreçte Neccârîlerin yerleştikleri şehirlere değinmiştir. Yazar neslini devam ettiren Benî Neccâr mensuplarını ele geçirerek kabilenin tarihî izlerini takip etmeye çalışmıştır. Kabakçı Benî Neccâr kabilesinin hangi savaşlara katıldığını, bu

savaşlarda Müslümanların Benî Neccâr'la olan ilişkilerini de belirterek insan zihninde kalıcı bir iz bırakmıştır.

Yazar beşinci bölümde en çok bilinen sahâbeden Benî Neccâr'a mensup onu erkek, beşi kadınlardan olmak üzere on beşinin kısa biyografilerine yer vermiş olup, bunların şecerelerini şablonlar halinde belirtmiştir. Yazar bu bölümde Benî Neccâr'ın İslam toplumu içerisindeki bireysel katkıları ve örnek şahsiyetleri öne çıkartmıştır. Ancak bu sahâbelerin biyografilerini daha detaylı bir şekilde ele alınarak okuyucuya derinlemesine bilgi verilebilirdi.

Sonuç bölümünde ise yazar Benî Neccâr'ın Hz. Peygamber'in dedesi Abdülmuttalip vasıtasıyla uzaktan dayıları olmaları, ilk Akabe görüşmelerinde olumlu bir tesir etmiş olmaları asıl olanın bu görüşmelerden sonra başladığını ifade etmiştir. Kabakçı Benî Neccâr mensupları Akabe Biatlarında hicret sonrası Hz. Peygamber'in vefatına kadar Medine'nin içinde ve dışında tüm çalışma sürecinde önemli birer yardımcı olduğunu belirtmiştir. Neccârîoğulları Hulefâ-yi Râşidîn dönemlerinde ise özellikle askerî alanda ve Kur'ân'a hizmet etmekte büyük fedakârlıklar göstermişlerdir.

Yazar Benî Neccâr'ın Bedir'den itibaren tüm gazvelere yüksek oranda katılım sağladıklarını ifade etmiştir. Kabakçı, Kadınlar da dâhil olmak üzere cephede büyük kahramanlıklar sergilediklerini, Uhud ve Huneyn Savaşlarında Hz. Peygamber'in zorlandığı anlarda dahi yanında kalmış olup ayrıca çok sayıda şehit verdiklerini belirtmiştir. Müellif böylece Neccârîlerin Hz. Peygamber'in yaşamında ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Kabakçı'nın eserinde dikkat çeken bir yönü de Benî Neccâr mensuplarının Kur'ân-ı Kerim'e hizmet etmiş olmalarıdır.

Yazar Zeyd b. Sabit'in Neccâr'dan olup çok zeki ve güçlü bir hafızaya sahip olduğunu bazı rivayetlerde Ramazan ayında Cebrâil'in indirdiği ayetleri karşılıklı okudukları, (arzi- mukabele) Kur'ân'ın kitap haline gelmesinde ve çoğaltılmasında etkin rol aldığı konusuna değinmiştir. Müellif Neccârîoğullarının Kur'ân'a hizmetinin öneminden bahsetmiştir.

Yazar, Mescid-i Nebevî'nin inşa edileceği arazi yerinin Benî Neccâr kabilesine ait olup, aynı zamanda Mescid-i Nebevî yapımında rol üstlendiğini belirtmiştir. Kabakçı özellikle Kur'ân'ın cem edilmesinde Zeyd b. Sabit'le büyük iş başardıklarını, Hz. Ömer döneminde Köprü Savaşı başta olmak üzere İran fetihlerinde canları pahasına mücadele ettiklerini ifade ederek Neccârîlerin İslâm'a olan hizmetlerine değinmiştir.

Müellif bazı Neccârî sahâbî hizmetlerinin unutulmaması gerektiğine dikkat çekmiş: Hassan b. Sabit'in sözleri ve şiirlerinin yeri gelip kılıçtan bile etkili olduğunu, Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin misafirperverliği, Nemle b. Haris'in konukseverliği, Zeyd b. Sabit'in mütercimliği, Enes b. Mâlik'in hizmetlerinin Hz. Peygamber'in çok zaman övgüyle bahsettiği konulardan olduğunu ifade etmektedir.

Yazar'ın eserinin dili sade ve açık olup, anlaşılması zor ifadeler kullanmaktan kaçındığını görmekteyiz. Oldukça akıcı bir anlatım üslubu bulunan yazar, zengin bir kaynakçaya başvurmuş olması ise eserin ilmi değerinin önemini ortaya koymaktadır.

Bu eser İslâm tarihinde önemli bir yere sahip olan Benî Neccâr kabilesini detaylı bir şekilde ele almasıyla siyer alanına katkı sunan değerli bir çalışmadır. Kitabın kronolojik ve tematik düzenlemesi okuyucuya Benî Neccâr'ın tarihsel yolculuğunu anlama konusunda rehberlik etmektedir. Ancak, eserin bazı bölümlerinde daha derin bir analitik çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, modern tarih yazımı yöntemiyle desteklenmesi, eserin akademik çevrelerdeki ağırlığını artırabilir.

Kabakçı'nın eseri ana çıkış noktası Benî Neccâr kabilesi olmakla birlikte bu eser genel itibarıyla İslâm tarihine ve Siyer ilmine dair önemli bilgiler sunması açısından önemlidir. Bu sebeple bu kitabı okuyan kişilerin İslâm tarihî okumalarında ön bilgi sunması açısından özgün ve değerli bir çalışma olduğunu dile getirmeliyiz.

Yazar'ın çalışmasında siyasî ve fizikî haritaların olmaması okuyucunun zihninde bilgilerin yerleşmesini engelleyen bir durumdur. Ayrıca bazı başlıklar altında anlatılan konuların tekrar özet şeklinde anlatılması akıcılığı bozan bir başka etkidir. Bu eser Benî Neccâr'ın İslâm tarihindeki önemini anlamak isteyen okuyucular için güçlü bir başlangıç kaynağıdır. Ancak daha akademik bir tartışma zeminine ihtiyaç duyan okuyucular için eksik kalan yanları da mevcuttur. Bu eserin Hz. Peygamber'in hayatında bir şekilde yolu kesişen diğer kabilelere dair yapılacak olan çalışmalara örneklik teşkil edeceği kanaatindeyiz.